

PRZEGLĄD

SOCJOLOGICZNY

„Pragniemy (...) zmanifestować, że pismo nie ma wyrażać poglądów jakiegoś «kierunku» czy «szkoły», lecz reprezentować polski ruch socjologiczny w ogóle”.

(Florian Znaniecki w liście do Ludwika Krzywickiego, w związku z przygotowaniem I tomu „Przeglądu Socjologicznego”, październik, 1929 r.)

PRZEGLĄD

SOCJOLOGICZNY

tom LXIV/2

2015

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
90-505 Łódź, ul. M. Skłodowskiej-Curie 11
tel. (42) 665-54-59; fax: (42) 665-54-64
Sprzedaż wydawnictw: (42) 66-55-448, <http://sklep.ltn.lodz.pl>
<http://www.ltn.lodz.pl> e-mail: biuro@ltn.lodz.pl

REDAKCJA NACZELNA WYDAWNICTW
ŁÓDZKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

Krystyna Czyżewska, Edward Karasiński,
W. Małgorzata Krajewska (redaktor naczelny), **Henryk Piekarski, Jan Szymczak**

RADA REDAKCYJNA

David Brown, Krzysztof Górlach, Władysław Markiewicz, Harri Melin, Fritz Schütze,
Kazimierz M. Słomczyński, Antoni Sulek, Piotr Sztompka, Lynda Walters,
Włodzimierz Wesolowski, Włodzimierz Winławski, Marek Ziółkowski

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Zbigniew Bokszański, Marek Czyżewski – z-ca red. naczelnego, **Kaja Kaźmierska,**
Jolanta Kulpińska – redaktor naczelny, **Krystyna Lutyńska, Paweł Starosta,**
Wielisława Warzywoda-Kruszyńska

REDAKTORZY TOMU

Agnieszka Dziedziczak-Foltyn, Marcin Fronia, Marek Czyżewski

SEKRETARZ REDAKCJI: **Iwona Kociemska**

REDAKTORZY JĘZYKOWI: **Agnieszka Zytka, James Hartzell**

REDAKTOR STATYSTYCZNY: **Maria Szymczak**

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

Ireneusz Bialecki, Adam Czabański, Krzysztof Czekaj, Adrian Hatos,
Małgorzata Jacyno, Iwona Jakubowska-Branicka, Krystyna Janicka,
Katarzyna Kaniowska, Marek Krajewski, Andreas Langenohl, Peter Millward,
John Moores, Janusz Mucha, Wojciech Pawlik, Włodzimierz Piątkowski,
Andrzej Piotrowski, Andrzej Rychard, Andrzej Sadowski, Lynda Walters,
Krzysztof Wielecki, Włodzimierz Winławski

Wydano z pomocą finansową Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego,
oraz Dziekana Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego
Czasopismo jest indeksowane w bazach ERIH Plus, Copernicus i znajduje się na liście ministerialnej
czasopism punktowanych. Artykuły czasopisma w elektronicznej wersji są dostępne
w bazach CEJSH, CEEOL, EBSCOhost, Proquest oraz na portalu IBUK.

Copyright by Łódzkie Towarzystwo Naukowe – Łódź 2015

ISSN 0033-2356

Wydanie I, wersja drukowana pierwotna

PROJEKT OKŁADKI: Hanna Stańska

Opracowanie komputerowe: „PERFECT” Marek Szychowski, tel. 42 215-83-46

Druk: 2K Łódź sp. z o.o., ul. Płocka 35/45, www.2k.com.pl, 2k@2k.com.pl

NAKLAD: 200 egz.

SPIS TREŚCI CONTENTS

Od redakcji 7

ARTYKUŁY ARTICLES

Agnieszka Dziedziczak-Foltyn, Kazimierz Musiał
Dyskursy modernizacyjne i wielkie narracje rozwoju.
Polska a kraje nordyckie 9
*Modernization discourses and grand narratives of development.
Poland and the Nordic countries*

Tomasz Zarycki
Modernizacja kulturowa i psychologiczna jako ideologia inteligenckiej
hegemonii 45
*Cultural and psychological modernization as an ideology of the intelligentsia's
hegemony*

Włodzimierz Anioł
Pułapka ekonomizmu. U źródeł dominacji neoliberalnej narracji
modernizacyjnej w Polsce 69
*The economism trap. Origins of the dominance of neoliberal
modernization narrative in Poland*

Karol Franczak
Kultura jako źródło zysku? Etos kreatywności i współczesny dyskurs
modernizacyjny 89
*Culture as a source of profit? The ethos of creativity and the contemporary
discourse of modernization*

Maciej Kassner
Antynomie europejskiej modernizacji. Uwagi na marginesie lektury
prac Jürgena Habermasa, Clausa Offe i Wolfganga Streecka 113
*Antinomies of European modernization. Remarks on the recent work
of Jürgen Habermas, Claus Offe and Wolfgang Streeck*

* * *

Konrad Kubala

- Obrazy Okrągłego Stołu w 25. rocznicę rozmów w Magdalence.
Modele wyjaśniania i oceny obecne w polskim dyskursie prasowym 131
*Images of the Round Table on the twenty-fifth anniversary of the discussions
in Magdalenka. Types of explanation and evaluation in the Polish
press debates*

Wojciech Rylukowski

- Polska prasa o transformacji gospodarki. Próba zastosowania analizy
ramowania (*framing analysis*) 157
*The Polish press on Poland's economic transition to capitalism.
An application of the framing analysis approach*

ESEJ RECENZYJNY

REVIEW ESSAY

Lucyna Prorok

- Doświadczenia północnoeuropejskie a polska polityka społeczna – uwagi
na temat książki W. Anioła *Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku* 187
*North European experience and the Polish social policy. Remarks on the book
Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku by S. Anioł*

RECENZJE

REVIEWS

- Adam Leszczyński, *Skok w nowoczesność: polityka wzrostu w krajach
peryferyjnych 1943–1980* – rec. Błażej Popławski 199
- Wojciech Musiał, *Modernizacja Polski. Polityki rządowe w latach 1918–2004*
– rec. Maciej Melon 204

PRZEGLĄD SOCJOLOGICZNY, TOM 64/2, 2015

ABSTRACTS / STRESZCZENIA

Agnieszka Dziedziczak-Foltyń
Dr, adiunkt w Katedrze Socjologii Edukacji
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki, Poland
e-mail: a.dziedziczak@uni.lodz.pl

Kazimierz Musiał
Dr hab., prof. nadzwyczajny w Katedrze Skandynawistyki Wydział Filologiczny
Uniwersytet Gdański, Poland
i koordynator badań (*research leader*) Centrum Studiów Europy Wschodniej i Centralnej
(CBEES), Uniwersytet Södertörn, Szwecja

DYSKURSY MODERNIZACYJNE I WIELKIE NARRACJE ROZWOJU. POLSKA A KRAJE NORDYCKIE

Streszczenie

Faktem jest, iż kraje nordyckie i Polska różnią się od siebie diametralnie etapem rozwoju społeczno-gospodarczego. O „asymetrii cywilizacyjnej” pomiędzy nimi świadczą przytaczane w artykule bardzo odległe od siebie pozycje państw nordyckich i Polski w rankingach wzrostu gospodarczego czy rozwoju społecznego. Zrozumiała jest zatem w rodzimej debacie publicznej afirmacja skandynawskiego modelu rozwoju, której ślady – aczkolwiek nie tylko jej, także swego rodzaju dystansu intelektualno-politycznego – można wskazać w literaturze naukowej i materiałach publicystycznych. Pozostawiając szczegółową analizę wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego oraz analizę debaty publicznej innym badaczom autorzy artykułu postanowili przyrzeć się szerzej i głębiej rozumianym przyczynom i uwarunkowaniom różnic rozwojowych tych krajów.

W tekście proponowana jest, wynikająca z przyjęcia metody międzykrajowych badań porównawczych, analiza swoistego dyskursu o dyskursach modernizacyjnych obecnych w debacie publicznej opisywanych krajów, czyli rekonstrukcja dyskursywnie widzianych (ale też dyskursywnie tworzonych) uwarunkowań modelu rozwoju społeczno-gospodarczego krajów nordyckich (Danii, Finlandii i Szwecji) oraz Polski. Analiza dyskursów modernizacyjnych przewijających się w debacie publicznej w Polsce i w krajach nordyckich pozwoliła na postawienie głównej tezy, iż na sukces cywilizacyjny wpływa obecność **metanarracji rozwoju**.

Zasadniczym celem artykułu jest propozycja analizy dyskursów modernizacyjnych skoncentrowana wokół kilku elementów narracji rozwojowej uznanych przez autorów za kluczowe, tzw. punktów węzłowych. Wśród rozważanych czynników istotnych w dyskursie modernizacyjnym znajdują się, omawiane w trzech wymiarach metanarracji (społeczno-kulturowym, politycznym i ekonomicznym), aspekty temporalne, aspekty geopolityczne i administracyjno-prawne, aspekty regulacji rynkowej i publicznej. Przyjrzenie się tym czynnikiem pozwala nie tylko na uchwycenie różnic w zakresie dyskursów modernizacyjnych typowych dla państw nordyckich i Polski, ale służy

refleksji nad możliwymi dla Polski konsekwencjami tej konfrontacji (gdyż pojęcie konfrontacji zakłada nie tylko uwypuklenie różnic, ale również wpływ).

Słowa kluczowe: dyskurs, narracja, modernizacja, rozwój społeczno-gospodarczy, Polska, kraje nordyckie

MODERNIZATION DISCOURSES AND GRAND NARRATIVES OF DEVELOPMENT. POLAND AND THE NORDIC COUNTRIES

Abstract

There is a great difference between Poland and the Nordic countries with respect to their level of socio-economic development. In this article the “civilizational asymmetry” between them is documented with reference to the huge gap between them in different rankings of economic growth or social development. Having this as a point of departure, it is easy to observe an endorsement/appraisal of the Scandinavian development model in the Polish public debate, accompanied by a certain intellectual and political detachment, which can be witnessed in both the academic literature as well as in the more popular media. While leaving a more detailed analysis of their socio-economic development ranking to other researchers, the authors of this paper apply a broader perspective to investigate the non-material reasons and the discursive background behind the development gap existing between these countries.

By applying the comparative research method, the text offers an analysis of the discourse about modernization discourses which are present in the public debate of the countries in question. We propose a reconstruction of the discursively observable (and discursively constructed) conditions of the socio-economic development model of the Nordic countries (Denmark, Finland and Sweden) and Poland. Analysis of the modernization discourses present in the Polish and Nordic public debates has allowed us to put forward our main thesis: that civilizational success is contingent on the presence of development metanarratives.

The main goal of the article is to analyze modernization discourses concentrated around a number of issues which the authors have identified as nodal points within the development narratives. Among the key issues identified in the modernization discourse we mention the presence of the development metanarrative, perception of time, adopted resolution of the state vs. market dilemma, advancement in strategic planning, and the existence of strategic development objectives. Analyzing these parameters allows one to note the differences in modernization discourses between the Nordic countries and Poland, and enables critical reflection upon possible consequences of this situation for Poland.

Keywords: discourse, narrative, modernization, social-economic development, Poland, Nordic countries

Tomasz Zarycki

Dr hab., prof. nadzwyczajny, Instytut Studiów Społecznych im. Profesora Roberta B. Zajonca;
Uniwersytet Warszawski, Poland

e-mail: t.zarycki@uw.edu.pl

MODERNIZACJA KULTUROWA I PSYCHOLOGICZNA JAKO IDEOLOGIA INTELIGENCKIEJ HEGEMONII

Streszczenie

Tekst jest próbą krytycznego spojrzenia na szerokie spektrum współczesnych dyskursów medialnych i akademickich w Polsce, których wspólnym mianownikiem są wizje „barier kulturowych”, „mentalnych”, „historycznych” czy też „psychologicznych” przedstawianych jako główne przeszkody na drodze przyspieszenia procesu modernizacji kraju. Alternatywnie można mówić tu o wizjach, które łączy przekonanie, iż sfery kultury i psychiki są głównymi płaszczyznami, na których możliwe jest radykalne zdynamizowanie rozwoju Polski. Wizje te odnoszone są do szerszych tendencji, charakterystycznych dla dużej części polskich nauk społecznych, które określać można mianem „kulturalizacji” oraz „psychologizacji” obrazów procesów społecznych. Tendencje te łączą się z marginalizacją w wyjaśnianiu przemian społecznych czynników politycznych oraz ekonomicznych. Narastanie popularności wspomnianych wizji, które nierzadko odwołują się nawet do wyjaśnień z zakresu psychoanalizy, wiązać można w wymiarze globalnym z przemianami mechanizmów legitymizacji we współczesnym świecie zachodnim, w szczególności z rosnącym znaczeniem dyskursów indywidualizujących obrazy świata społecznego, naturalizujących relacje władzy poprzez etykę prywatnego wyboru i interesu itp. Aktywna adaptacja tych wizji w Polsce interpretowana będzie jako aspekty procesu dostosowania szeroko rozumianej inteligencji, a więc elity peryferyjnej, którą rozpatrywać można jako specyficzny substytut burżuazji bazujący na szczególnej roli kapitału kulturowego, do aktualnych struktur i natury relacji władzy w skali globalnej. Wspomniane wizje kulturowych i mentalnych barier rozwoju kraju wydają się więc wpisywać dobrze zarówno w mechanizmy naturalizacji i legitymizacji zależności Polski od zachodniego rdzenia, oraz jednocześnie dominacji elit inteligenckich i utrzymania przez nie wpływu na najbardziej dla niej newralgiczne wymiary organizacji życia społecznego.

Słowa kluczowe: inteligencja, kapitał kulturowy, modernizacja, innowacjonizm

CULTURAL AND PSYCHOLOGICAL MODERNIZATION AS AN IDEOLOGY OF THE INTELLIGENTSIA'S HEGEMONY

Abstract

This article attempts to develop a critical view of a wide spectrum of modern media and academic discourses in Poland, which are characterized by their common assumption of the crucial role of “cultural”, “mental”, “historical”, and “psychological barriers”, seen as key impediments on the way towards the acceleration of Poland’s development. Alternatively, one can speak in this context about visions which are characterized by a belief that these are the spheres of culture and psychology which are the most likely platforms on which radical acceleration of country’s development can be take place. These visions are related to a wider set of tendencies characteristic of a considerable part of Polish social sciences, which can be seen as the “culturalization” and “psychologization” of images of social processes. These tendencies are coupled with marginalization of interpretations

of social changes in terms of their political and economic dimensions. The growing popularity of the above-mentioned visions, which even refer to psychoanalysis, may be linked in a global dimension to the evolution of mechanisms of legitimization in the modern Western world, in particular to the rising importance of discourses individualizing images of the social world and naturalizing power relations through the ethics of private interest and choice. The active adaptation of these visions in Poland is interpreted in this article as an aspect of the process of the intelligentsia's adaptation to changing structures and power relations on the global scale, whereas intelligentsia is understood here as a kind of peripheral elite and a substitute for an absent bourgeoisie, relying on the key role of cultural capital. The above-mentioned visions of cultural and mental barriers seem to fit very well into both the mechanisms of naturalization and legitimization of Poland's dependence on the Western core, and at the same time into the mechanism of domination of the intelligentsia elite and its persistent influence on the key dimensions of social life in Poland.

Keywords: intelligentsia, cultural capital, modernization, innovationism

Włodzimierz Anioł
Prof. zw. dr hab., Zakład Teorii i Metodologii Polityki Społecznej,
Instytut Polityki Społecznej,
Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych
Uniwersytet Warszawski, Poland
e-mail: w.aniol@uw.edu.pl

PULAPKA EKONOMIZMU. U ŹRÓDEŁ DOMINACJI NEOLIBERALNEJ NARRACJI MODERNIZACYJNEJ W POLSCE

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza przejawów i genezy neoliberalnego ekonomizmu, który odgrywa kluczową rolę w dyskursie publicznym we współczesnej Polsce. Autor omawia jego znaczenie w wielu obszarach życia społecznego i polityki publicznej, często redukowanych tylko do wymiaru ekonomicznego. W szczególności dużo miejsca poświęcono tu pojawieniu się tej narracji w Polsce w przełomowym momencie transformacji ustrojowej po upadku komunizmu w 1989 r., tj. w okresie przygotowania i realizacji gospodarczej „terapii szokowej” w latach 1989-91. Omówiono szereg zewnętrznych i krajowych przyczyn, jakie legły u podstaw przyjęcia w tym czasie koncepcji szybkich i radykalnych reform rynkowych, znanej jako Plan Balcerowicza. Pokazując niektóre konsekwencje ekspansji czysto ekonomicznego punktu widzenia na pozaekonomiczne sfery życia, takie jak służba zdrowia czy edukacja, artykuł zwraca uwagę na znaczenie inercji instytucjonalnej oraz zależności od ścieżki (*path dependence*) w kształtowaniu trajektorii rozwojowej Polski. Rozważania są inspirowane podejściem konstruktywistycznym oraz instytucjonalizmem socjologicznym, które podkreślają wielki wpływ dyskursu publicznego, narracji i języka na zmianę społeczną.

Słowa kluczowe: ekonomizm, narracja neoliberalna, modernizacja, Polska.

THE ECONOMISM TRAP. ORIGINS OF THE DOMINANCE OF NEOLIBERAL MODERNIZATION NARRATIVE IN POLAND

Abstract

The aim of this article is to provide an analysis of the symptoms and genesis of neoliberal economism, which plays a key role in the public discourse in contemporary Poland. The author examines its significance in many areas of social life and in public policies, which are often reduced to just their economic dimensions. In particular, the main focus is placed on appearance of this narrative in Poland at the critical juncture of the systemic transformation following the fall of communism in 1989, i.e. in the period of the preparation and implementation of the economic “shock therapy” in the years 1989-1991. Several external and domestic reasons underlying adoption of the concept of rapid and radical market reforms (known as the ‘Balcerowicz Plan’) at that time are discussed. By presenting some consequences of the expansion of a purely economic perspective into non-economic domains such as social services, the article draws attention to importance of institutional inertia and path dependence in Poland’s developmental trajectory. The reflections are inspired by the constructivist approach and sociological institutionalism, which place stress on the large impact of public discourses, narratives, and language on social change.

Keywords: economism, neoliberal narrative, modernisation, Poland

Karol Franczak
Dr, Zakład Badań Komunikacji Społecznej, Instytut Socjologii
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki, Poland
e-mail: karol.franczak@wp.pl

KULTURA JAKO ŹRÓDŁO ZYSKU? ETOS KREATYWNOŚCI I WSPÓŁCZESNY Dyskurs MODERNIZACYJNY

Streszczenie

Artykuł podejmuje aktualny społecznie problem wpisania kultury w nowy prawomocny dyskurs rozwojowy, w ramach którego wyobrażenie o służebnej względem gospodarki roli kultury i unieważnienie myślenia o niej jako źródle krytyki społecznej zyskało sankcję nowej pozornej oczywistości. W ramach tego dyskursu różni społeczni aktorzy przekonują, że „kultura się liczy”, jest napędem zmiany, czynnikiem wzrostu gospodarczego, szansą na modyfikację struktury zatrudnienia oraz źródłem osobistej nagrody dla wszystkich, którzy budują współczesną gospodarkę. Prezentowane stanowisko wyrasta z przekonania, że w dotychczasowych badaniach społecznych i humanistycznych brakuje zainteresowania kulturą jako ważnym składnikiem dyskursu modernizacyjnego, a jego elementy oraz niejawne i nieoczywiste ideologiczne odniesienia rzadko poddawane są krytycznej analizie. Dotyczy to zarówno całościowych przemian tego dyskursu, jak i procesu jego lokowania w rzeczywistości społecznej. Autor przekonuje, że obecna we współczesnym dyskursie modernizacyjnym instrumentalizację kultury rozpatrywać można jako element względnie nowej, subtelnej formy panowania, a rozpoznanie i próba opisu tych nieoczywistych form władzy jawi się jako ważne poznawczo zadanie badawcze.

Słowa kluczowe: instrumentalizacja kultury, ekonomia kultury, dyskurs modernizacyjny, kreatywność, przemysły kreatywne, analiza dyskursu, analiza dyspozytywu.

CULTURE AS A SOURCE OF PROFIT? THE ETHOS OF CREATIVITY AND THE CONTEMPORARY DISCOURSE OF MODERNIZATION

Abstract

This paper addresses the socially relevant problem of inscribing culture into the new valid development discourse, in which the idea of culture taking a subservient role in relation to the economy and the abandonment of thinking about it as a source of social criticism became sanctioned as a new apparent obvious. As part of this discourse, various societal actors argue that “culture matters”, that culture is a driver of change and economic growth, a chance to modify the structure of employment and a source of personal reward for all those who help build the modern economy. This stance stems from the belief that social studies and humanities have to date shown little interest in culture as an important component of the modernization discourse and its elements, as well as the fact that implicit and ambiguous ideological references are rarely subjected to critical analysis. This applies to both the overall transformation of that discourse as well as the process of its placement within the social reality. The author argues that the instrumentalization present in the

contemporary discourse concerning the modernization of culture may be viewed as an element of a relatively new and subtle form of domination, and an important research task is to recognize and attempt to describe these less obvious forms of power.

Keywords: instrumentalization of culture, economy of culture, discourse of modernization, creativity, creative industries, discourse analysis, dispositif analysis.

Maciej Kassner
Uniwersytet Warszawski, Poland
e-mail: maciej.kassner@gmail.com

**ANTYNOMIE EUROPEJSKIEJ MODERNIZACJI.
UWAGI NA MARGINESIE LEKTURY
PRAC JÜRGENA HABERMASA, CLAUSA OFFE I WOLFGANGA STREECKA**

Streszczenie

Integracja europejska jest często postrzegana na wzór liniowego postępu zmierzającego do stworzenia coraz ściślejszego związku między narodami Europy. W tym artykule dowodzę, że powinniśmy analizować integrację europejską w kategoriach procesu napędzanego przez wewnętrzne sprzeczności i nierzadko prowadzącego do rezultatów odmiennych od oczekiwań jej głównych architektów. Odwołując się do prac niemieckich socjologów – J. Habermasa, C. Offe i W. Streecka – diagnozuję obecny kryzys Unii Europejskiej jako wynikający ze sprzecznych logik integracji politycznej, ekonomicznej i kulturowej. Te sprzeczności i antynomie zmuszają nas, jak sądzę, do ponownego postawienia pytania o to, jaki powinien być realistyczny cel polityki europejskiej.

Słowa kluczowe: integracja europejska, strefa euro, antynomie, Claus Offe, Wolfgang Streeck, Jürgen Habermas

**ANTINOMIES OF EUROPEAN MODERNIZATION.
REMARKS ON THE RECENT WORK OF JÜRGEN HABERMAS,
CLAUS OFFE AND WOLFGANG STREECK**

Abstract

European integration is very often conceived as form of linear progress, aimed at ever closer union. In this article I argue that European modernization should be rather conceptualized as a process driven by inner contradictions and producing consequences that are often different from those expected by its main architects. Drawing on recent work of J. Habermas, C. Offe and W. Streeck, I diagnose the current crisis in EU politics as a result of the conflicting logics of political, cultural and economic integration. I believe these antinomies and contradictions force us to rethink once again what we take to be the realistic goal of European politics.

Keyword: European integration, Eurozone, antinomies, Claus Offe, Wolfgang Streeck, Jürgen Habermas

Konrad Kubala
Dr, Katedra Socjologii Polityki i Moralności
Instytut Socjologii, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki, Poland
e-mail: suspenso@go2.pl

**OBRAZY OKRĄGŁEGO STOŁU W 25. ROCZNICĘ ROZMÓW
W MAGDALENCE. MODELE WYJAŚNIANIA I OCENY OBECNE
W POLSKIM DISKURSIE PRASOWYM**

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja praktyk uwewnętrzniania, naturalizacji i uniwersalizacji różnych obrazów rozmów „okrągłostołowych” w polskim dyskursie prasowym, tj. na łamach „Gazety Wyborczej” (9 artykułów), „Naszego Dziennika” (6 artykułów), „Trybuny” (11 artykułów), „Polityki” (12 artykułów), „Newsweeka” (9 artykułów) i „Tygodnika Powszechnego” (10 artykułów) w 20. rocznicę rozmów w Magdalence oraz porównanie ich z tymi, które pojawiły się pięć lat później w „Do Rzeczy” (7 artykułów) oraz „W Sieci” (4 artykuły). Rekonstrukcji prasowych narracji dotyczących jednego z najistotniejszych momentów przełomowych w polskim życiu politycznym, społecznym, kulturowym towarzyszy wiele założeń teoretycznych. Najważniejsze z nich wiążą się z wpływem dyskursu publicznego na kulturę polityczną, pamięć społeczną oraz podziały socjopolityczne dominujące w danym państwie. Najciekawsze badawczo okazują się więc nie tyle same „wizerunki” rozmów okrągłostołowych, ile próby ich interpretacji i ewaluacji obecne na łamach wymienionych czasopism. To one bowiem decydują o ostatecznym kształcie polskiego dyskursu publicznego o nieodległej przeszłości, której Okrągły Stół jest najbardziej wyrazistym symbolem. W opinii autora, ocena tego liminalnego okresu najnowszej historii Polski w sposób zasadniczy wpływa na dominujące dzisiaj wzory komunikowania publicznego. Problemem badawczym, który zostaje podjęty w artykule jest charakterystyka i analiza „obrazów” Okrągłego Stołu obecnych w polskiej prasie. Ponadto, podejmując zagadnienie wpływu tych obrazów na funkcjonowanie współczesnych podziałów socjopolitycznych w Polsce. Nieprzekładalność perspektyw w dyskursie o tak znaczącym wydarzeniu w historii zbiorowej implikuje mało koherentne sposoby instytucjonalizacji polityki pamięci przez różne środowiska polityczne i społeczne. Brak konsensu substancjalnego w odniesieniu do oceny i interpretacji wydarzeń Okrągłego Stołu nie może pozostawać bez wpływu zarówno na rzeczywiste poczucie tożsamości wspólnotowej, jak i wzory instytucjonalizacji polskiego życia publicznego. Charakterystyka polskiego dyskursu prasowego o Okrągłym Stole możliwa była dzięki wykorzystaniu wybranych narzędzi badawczych z zakresu analizy dyskursu.

Słowa kluczowe: dyskurs prasowy, dyskurs publiczny, społeczne reprezentacje, retoryka, elity symboliczne.

**IMAGES OF THE ROUND TABLE ON THE TWENTY-FIFTH ANNIVERSARY
OF THE DISCUSSIONS IN MAGDALENKA.
TYPES OF EXPLANATION AND EVALUATION IN THE POLISH PRESS DEBATES**

Abstract

This article aims to present practices of internalization, naturalization and universalization surrounding different images of the Polish Round Table in the press discourse published on the twentieth anniversary of the talks in Magdalenka, using examples of such newspapers and weeklies as: "Gazeta Wyborcza" (9 articles), "Nasz Dziennik" (6 articles), "Trybuna" (11 articles), "Polityka" (12 articles), "Newsweek" (9 articles), "Tygodnik Powszechny" (10 articles), comparing them with those which appeared five years later in "Do Rzeczy" (7 articles) and "W Sieci" (4 articles). The reconstruction of the press narratives about one of the most important breakthroughs in the Polish political, social and cultural life 20 years after the fact is accompanied by many theoretical assumptions. The most important are related to the influence of public discourse on social memory and the prevailing socio-political cleavages. The most interesting aspect for the researcher turned out to be the attempts to interpret and evaluate the images of the Round Table in the analyzed newspapers. This is because they help determine the final shape of the Polish public discourse about the recent past, in which the Round Table Talks is the most important symbol. In author's opinion, the way of evaluating that breakthrough period in modern Polish history has a major influence on the frame of the discourse. The research problem that was undertaken in the article was to characterize and analyze the "images" of the Round Table present in the Polish press. The author also analyzes the issue of the impact of these images on the contemporary socio-political cleavages in Poland. He argues that difficulties in reaching consensus on recent historical events is one of the main differences between the Central European and Western countries. Untranslatability perspectives in the discourse concerning such an important event in Poland's collective history implies less coherent ways of institutionalizing memory policy by various political and social environments. The lack of any substantial consensus concerning the evaluation and interpretation of the Round Table cannot fail to impact both the actual identity of the community as well as the institutionalized patterns of Polish public life. Characteristics of the Polish press discourse concerning the Round Table was made by using multiple research tools of discourse analysis.

Keywords: press discourse, public discourse, social representation, rhetoric, symbolic elites

Wojciech Rylukowski
Warsaw Business Journal, Poland
e-mail: w.rylukowski@gmail.com

**POLSKA PRASA O TRANSFORMACJI GOSPODARKI.
PRÓBA ZASTOSOWANIA ANALIZY RAMOWANIA (*FRAMING ANALYSIS*)**

Streszczenie

Niniejszy artykuł ma na celu odtworzenie głównych schematów interpretacyjnych obecnych w polskim dyskursie prasowym na temat kapitalizmu po 1989 roku. Analiza obejmuje teksty publikowane w wybranych dziennikach i tygodnikach we wczesnych latach dziewięćdziesiątych, a następnie, w trybie porównawczym, sięga do lat 2005, 2007 i 2014. Używając wybranych narzędzi analizy ramowania (*framing analysis*), udało się wyodrębnić siedem ram (schematów interpretacyjnych). Cztery z nich – probalcerowiczowska, pochwała przedsiębiorczości, radykalnego neoliberalizmu oraz innowacyjności – mają charakter prokapitalistyczny i wspierają transformację. Pozostałe trzy – solidarności społecznej, patologii przemian oraz katastroficzna – mają charakter alternatywny i postulują zmiany w programie reform gospodarczych bądź je całkowicie negują. Powyższe ramy można traktować jako punkt wyjścia do głębszej analizy ramowania dyskursu na temat kapitalizmu w Polsce.

Słowa kluczowe: kapitalizm, transformacja gospodarcza, *framing analysis*, analiza ramowania, analiza dyskursu

**THE POLISH PRESS ON POLAND'S ECONOMIC TRANSITION TO CAPITALISM.
AN APPLICATION OF THE *FRAMING ANALYSIS* APPROACH**

Abstract

This paper investigates how the Polish press has framed the discourse concerning Poland's transformation to capitalism. The analysis focuses on articles published in selected Polish dailies and weeklies in the beginnings of the 1990s, and then subsequently in 2005, 2007 and 2014. By applying the *framing analysis* methodology, seven interpretative packages have been identified. Four of them (the pro-reformist/support for Balcerowicz's plan frame; the praise of entrepreneurship frame; the extreme neoliberalism frame; and the innovation frame) display a pro-capitalist stance, while the remaining three (the social justice/solidarity frame; the transformation irregularities frame; and the catastrophic frame) call either for altering the course of reforms or even for abandoning them completely. These findings may be seen as a starting point for a further analysis of the framing of the discourse on capitalism in Poland.

Keywords: capitalism, *framing analysis*, discourse analysis, transformation

Lucyna Prorok
Dr, Katedra Socjologii Edukacji, Instytut Socjologii,
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki, Poland
e-mail: lucpro@wp.pl

**DOŚWIADCZENIA PÓLNOCNOEUROPEJSKIE
A POLSKA POLITYKA SPOŁECZNA
ESEJ RECENZYJNY**

Włodzimierz Anioł, *Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2013, ss. 277.

Streszczenie

W Europie mamy do czynienia z różnymi modelami polityki społecznej, w których w różny sposób zabezpiecza się obywateli na wypadek kryzysu życiowego. Kraje skandynawskie wiodą prym w działaniach osłonowych i pomocowych dla swoich obywateli, co określa się jako *welfare state* – państwo dobrobytu, państwo opiekuńcze. Jednak w związku z przemianami społeczno-gospodarczymi koniecznością stała się redefinicja (skandynawskiego) modelu polityki społecznej, co przedstawia w swojej publikacji pt. *Szlak Norden. Modernizacja po skandynawsku* Włodzimierz Anioł. W książce Autor analizuje procesy modernizacyjne szwedzkiej polityki rodzinnej, duńskiej polityki zatrudnienia, fińskiej polityki edukacyjno-innowacyjnej oraz norweskiej dyplomacji. Przedstawiona analiza jakościowa uwarunkowań społeczno-kulturowych, politycznych oraz gospodarczych stanowi ciekawe podjęcie dyskusji na temat fenomenu socjalnego krajów *szlaku Norden*. Poza tym jest przyczynkiem do dyskusji na temat możliwości wzorowania się przez inne kraje na modelu skandynawskim, wliczając w to koszty ekonomiczne, polityczne jak i społeczne.

Słowa kluczowe: polityka społeczna, welfare state, modernizacja, polityka rodzinna, flexicurity, gospodarka oparta na wiedzy, solidaryzm.

**NORTH EUROPEAN EXPERIENCE VS. POLISH SOCIAL POLICY – THOUGHTS
ON W. ANIOŁ'S "SZLAK NORDEN. MODERNIZACJA PO SKANDYNAWSKU"**

Abstract

In Europe there are different models of social policy in which exist different manners for protection citizens in case of the life crisis. Scandinavian countries are the leaders in protection and help for their own citizens, what is define as *welfare state*. However in connection with socially-economic transformations a necessity became the redefinition of the Scandinavian social policy model, what presents Włodzimierz Anioł in publication entitled: *The Norden Path. Modernization the Skandinavian Way*. In this book Author analyses modernization processes of Swedish family policy, Danish employment policy, Finnish education Policy and social innovation and Norwegian diplomacy. Introduced by Anioł qualitative analysis of socially-cultural, political and economic condition of Norden countries determines discussion on the social phenomenon of that *welfare state* model. Besides this book became also a contribution to the discussion of possibility to imitation by other countries (in Poland) the Scandinavian model, including economic, political and social costs.

Keywords: social policy, welfare state, modernization, family policy, flexicurity, economy base on knowledge, solidarity.